

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Чернігівський фаховий коледж інженерії та дизайну
Київського національного університету технології та дизайну»

Затверджено наказом
від 07.10.2024 № 159-ОД

ІНСТРУКЦІЯ № 93
з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту
щодо організації та проведення екскурсій і подорожей для
здобувачів освіти

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція розроблена на основі "ІНСТРУКЦІЇ щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю" затвердженої Наказом Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 № 1124 з метою збереження життя і здоров'я здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу під час проведення екскурсій (подорожей).

1.2. Дія цієї Інструкції поширюється на всі підрозділи коледжу, що організовують та проводять екскурсії (подорожі) зі студентами, слухачами, співробітниками (далі - учасниками).

1.3. Під час підготовки та проведення екскурсій (подорожей) керуються Конституцією та законами України, іншими нормативно-правовими актами та цією Інструкцією.

1.4. У цій Інструкції терміни вживаються в таких значеннях:

дальня екскурсія (подорож) - екскурсія (подорож) за межі області, на території якої знаходиться навчальний заклад, що організовує та проводить екскурсію (подорож);

екскурсія - колективне відвідування тривалістю до 24 годин зі студентами, слухачами визначних місць з освітньою, навчально-виховною, науковою, пізнавальною чи розважальною метою у складі організованої групи під керівництвом осіб, призначених у порядку, встановленому цією Інструкцією;

місцева екскурсія (подорож) - екскурсія (подорож), що проводяться в межах області, на території якої знаходиться навчальний заклад що організовує та проводить екскурсії (подорожі);

подорож - колективне відвідування тривалістю більше 24 годин зі студентами, слухачами визначних місць з освітньою, навчально-виховною, науковою, пізнавальною чи розважальною метою у складі організованої групи під керівництвом осіб, призначених у порядку, встановленому цією Інструкцією;

дитина – малолітня – до 14 років, неповнолітня – від 14 до 18 років.

2. Повноваження посадових осіб, що організують та проводять екскурсію (подорож)

Рішення про проведення екскурсії (подорожі) приймає директор коледжу, без погодження з органами управління освітою.

2.1. У разі прийняття рішення про організацію та проведення екскурсії (подорожі) директор:

- видає наказ про проведення екскурсії (подорожі), у якому: визначає мету, строк проведення, призначає керівника групи, що проводить екскурсію (подорож), його заступника (заступників), затверджує склад учасників та маршрут екскурсії (подорожі);

- сприяє підготовці та проведенню екскурсії (подорожі).

2.2. Видати керівнику групи копію наказу про проведення екскурсії (подорожі) та список учасників екскурсії (подорожі).

2.3. Контролювати своєчасне повернення групи, що перебуває на екскурсії, у подорожі.

2.4. У разі неповернення групи, що перебуває на екскурсії (у подорожі), у встановлений час терміново встановити зв'язок з керівником групи, з'ясувати причини затримки та потребу в наданні допомоги. У разі необхідності або при неможливості зв'язатися з групою, встановити зв'язок з територіальними органами управління освітою, органами внутрішніх справ, відповідною аварійно-рятувальною службою для з'ясування місцезнаходження групи та надання їй за потреби допомоги;

2.5. Після завершення екскурсії (подорожі) заслухати інформацію керівника групи про їх результати.

3. Формування груп, що здійснюють екскурсію (подорож)

3.1. До складу групи включаються тільки учасники, які придатні за станом здоров'я для участі у запланованій екскурсії (подорожі).

3.2. Кількісний склад групи, що здійснює екскурсію (подорож), визначається керівником групи спільно з головою циклової комісії (завідувачем відділення), який організовує та проводить екскурсію (подорож). До складу групи може входити від 10 до 40 учасників.

3.3. При проведенні автобусних екскурсій (подорожей) кількісний склад групи, що здійснює екскурсію (подорож), визначається з урахуванням кількості місць для сидіння в автобусі.

3.4. До супроводу студентів допускаються наступні особи:

- не молодші 18 років, що пройшли обов'язковий медичний огляд і не мають медичних протипоказань для роботи в умовах проведення екскурсій, походів, експедицій;

- які мають спеціальну освіту або достатній досвід роботи;
- пройшли вступний інструктаж і інструктаж на робочому місці;
- знають правила надання першої допомоги і здатні цю допомогу надавати;
- ознайомлені з правилами користування відповідними видами транспорту, правилами поведінки при проведенні зазначених заходів, в місцях їх проведення і при направленні до них;

- вивчили дану інструкцію з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.

3.5. При проведенні екскурсій (крім автобусних) у межах міста Чернігів, призначення заступника керівника екскурсійної групи не є обов'язковим.

При проведенні екскурсій (подорожей) з використанням будь-яких видів транспорту, пов'язаних з виїздом за межі міста Чернігів, керівний склад групи призначається із розрахунку: один керівник та один заступник керівника на кожні 25 учасників та додатково один заступник керівника на кожні наступні 10 учасників.

3.6. Кількість заступників керівника групи визначається завідувачем відділення (головою циклової комісії), що організовує та проводить екскурсію (подорож).

3.7. Керівник групи може призначати помічників з числа учасників групи для допомоги керівнику у проведенні цього заходу.

3.8. Учасники групи, що перебувають під час екскурсій (подорожей) на території заповідників, заказників, національних парків, у прикордонній зоні тощо, зобов'язані дотримуватися порядку перебування на цих територіях відповідно до законодавства України.

3.9. Супроводжуючий зобов'язаний дотримуватися правил поведінки під час екскурсій, походів, експедицій; правила користування транспортом; не порушувати звичаї, традиції і норми поведінки корінних жителів.

3.10. До небезпечних факторів під час походів, екскурсій і експедицій відносяться:

- фізичні - небезпечні природні явища, екстремальний рельєф місцевості, відкриті водойми, транспортні засоби, техногенні катастрофи, інженерні системи в місцях пересування, не зручний одяг і взуття, неправильно підібране спорядження, колючі та ріжучі рослини, плазуни, птахи і тварини, здатні завдати якусь шкоду;

- хімічні - пил, шкідливі і небезпечні речовини, в повітрі і що знаходяться в воді; неякісні або ті, що зберігалися без дотримання норм зберігання, продукти харчування;

- біологічні - хвороботворні мікроорганізми в воді і повітрі; отруйні рослини, комахи, плазуни;

- психофізіологічні - напруга уваги; емоційні навантаження; паніка.

3.11. За допущене порушення даної інструкції під час екскурсії з учасниками керівник заходу несе персональну відповідальність відповідно до чинного законодавства.

4. Права та обов'язки керівника та заступника керівника групи, що проводять екскурсію (подорож)

4.1. Керівник групи та його заступник (заступники) під час проведення екскурсії (подорожі) відповідають за життя та здоров'я її учасників згідно із законодавством України.

4.2. Про кожний нещасний випадок з учасниками походу, екскурсії, експедиції керівник даного заходу повинен терміново повідомити керівника освітнього закладу, а також керівнику органу управління освітою за місцем події.

4.3. **Керівник групи, його заступник (заступники)**, що проводять екскурсію (подорож), зобов'язані:

1) при організації підготовки екскурсії (подорожі):

- ознайомити учасників екскурсії (подорожі) з планом та затвердженим маршрутом їх проведення, історичними та географічними особливостями території, об'єкта (об'єктів), де буде проходити екскурсія (подорож);
- провести цільовий інструктаж з учасниками з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності під час екскурсії (подорожі) згідно "Інструкції з безпеки життєдіяльності № 92 при проведенні походів, екскурсій та інших культурно-масових заходів поза межами коледжу";
- отримати копію наказу про проведення екскурсії (подорожі) та список групи;
- забезпечити під час екскурсії (подорожі) додержання учасниками належного громадського порядку, виконання правил дорожнього руху, правил пожежної безпеки, безпеки життєдіяльності;
- провести інформування учасників екскурсії (подорожі) про фактори ризику в запланованій екскурсії (подорожі) (за їх наявності) і про відповідні заходи щодо запобігання травматизму;
- одержати, у разі потреби, дозвіл на відвідування об'єктів, територій, на яких встановлено особливий режим відвідування;

2) під час проведення екскурсії (подорожі):

- забезпечити дотримання правил пожежної безпеки, безпеки життєдіяльності, охорони природи, пам'яток історії і культури тощо;
- вживати заходів, спрямованих на забезпечення безпеки учасників екскурсії (подорожі), зокрема щодо зміни маршруту, припинення екскурсії (подорожі) у зв'язку з виникненням небезпечних природних явищ та з інших обставин, що становлять загрозу безпеці учасників;
- дотримуватися затвердженого маршруту та плану екскурсії (подорожі) (крім випадків, пов'язаних зі зміною маршруту чи плану з метою забезпечення безпеки учасників);
- не допускати безпідставного поділу групи, що здійснює екскурсію (подорож), відставання окремих учасників, а також вибуття окремих учасників екскурсії (подорожі) без супроводу одного із заступників керівника (від'їзд одного чи декількох учасників можливий лише за умови, що в групі, що здійснює екскурсію (подорож), два або більше заступників керівника);
- при аварійній ситуації (раптовому виникненні умов, що загрожують життю та здоров'ю учасників екскурсії (подорожі)) ужити заходів щодо збереження життя і здоров'я учасників екскурсії (подорожі), виходячи з конкретної ситуації та реальної наявності сил і засобів для ліквідації небезпечної ситуації;
- у разі нещасного випадку терміново організувати надання першої долікарської допомоги потерпілому та його доставку до закладу охорони здоров'я, викликати за потреби екстрену медичну допомогу;
- повідомити про нещасний випадок, що стався, завідувачу відділення (голови циклової), що проводить екскурсію (подорож), та інші відповідні служби;

- про нещасний випадок, що трапився під час дальніх екскурсій (подорожей), також повідомити відповідний орган управління освітою за місцезнаходженням групи;

- у разі користування під час екскурсії (подорожі) автомобільним транспортом дотримуватися вимог:

1) максимальна кількість учасників для перевезення автобусом не повинна перевищувати кількості місць для сидіння, визначеної технічною характеристикою та реєстраційними документами транспортного засобу

2) забезпечувати дотримання учасниками належного порядку під час руху (повинні сидіти на призначених для цього місцях), а також під час посадки (висадки) з автобуса;

3) забезпечувати посадку (висадку) учасників після зупинки автобуса тільки з посадкового майданчика, а в разі його відсутності - з тротуару або узбіччя, якщо це неможливо - з крайньої смуги проїзної частини (але не з боку суміжної смуги для руху), за умови, що це безпечно і не створює перешкод іншим учасникам руху, а також справності засобів аварійної світлової сигналізації;

4) проходити з організованою групою учасників тільки тротуарами та пішохідними доріжками, а у разі їх відсутності - краєм проїзної частини назустріч руху транспортних засобів і тільки у світлу пору доби;

5) підписати після надання транспортної послуги дорожній лист, замовлення на перевезення, зазначивши відстань, час початку та закінчення роботи, а у разі зміни розкладу руху - її причину.

6) У разі настання несприятливих погодних і дорожніх умов, виходу з ладу автобуса, виникнення загрози безпеці руху, а також погіршення стану здоров'я водія необхідно припинити рух з повідомленням про це перевізника, який повинен вжити заходів для доставки учасників до кінцевого пункту маршруту, заміни автобуса, водія.

- у разі користування під час екскурсії (подорожі) залізничним транспортом забезпечити виконання вимог, встановлених "Правилами поведінки громадян на залізничному транспорті";

3) після закінчення екскурсії (подорожі):

- повідомити завідувачу відділення (голові циклової комісії), що проводить екскурсію (подорож), про її завершення;

- за вимогою керівника що проводить екскурсію (подорож), надати звіт про їх проведення.

5. Керівник групи, що проводить екскурсію (подорож), має право:

- враховуючи фізичний та моральний стан групи або окремих учасників і свій власний, припинити екскурсію (подорож);

- змінити маршрут, припинити екскурсію (подорож) у зв'язку з виникненням небезпечних природних явищ та з інших обставин, що становлять загрозу життю, здоров'ю та безпеці учасників екскурсії (подорожі).

6. Вимоги безпеки життєдіяльності при виникненні надзвичайної або аварійної ситуації.

6.1. В разі виникнення надзвичайної або аварійної ситуації необхідно:

- не панікувати, не кричати, не метушитися, чітко й спокійно давати вказівки учасникам, які перебувають поруч, рухаючись до аварійних виходів, місця евакуації, слідкувати щоб ніхто нікуди не йшов від керівника;
- після евакуації зазначити присутність усіх учасників для обліку, не дозволяти залишати місце без дозволу керівника групи;
- якщо ситуація вийшла з-під контролю, слід зателефонувати в служби екстреної допомоги за телефонами: 101-пожежна охорона; 102 - поліція; 103- швидка медична допомога 104- газова служба, коротко описати ситуацію, назвати адресу, де відбулася надзвичайна ситуація, а також назвати своє прізвище, ім'я, номер свого телефону.

7. Порядок дій при загрозі або виникненні можливих НС

7.1. При отриманні повідомлення про загрозу хімічного ураження необхідно повідомити всіх про небезпеку, укритися в приміщенні та провести максимальну його герметизацію: закрити вікна, двері, вентиляційні канали, щілини заклеїти підручними матеріалами, наприклад клейкою стрічкою.

7.2. При отриманні повідомлення про пожежу або замінування необхідно повідомити всіх про небезпеку, терміново покинути приміщення. Кожен хто виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів тощо) зобов'язаний:

- негайно повідомити про це службу порятунку - тел. 101 або 112 та керівництво;
- вжити заходів щодо гасіння пожежі первинними засобами пожежогасіння, не наражаючи себе на небезпеку;
- якщо у кімнаті є вода - змочити нею все приміщення та його предмети, це дозволить на деякий час зменшити дію диму та полум'я.

7.3. При отриманні сигналу «**ПОВІТРЯНА ТРИВОГА!**» необхідно терміново повідомити всіх про небезпеку та прямувати в укриття.

7.4. Учасники освітнього процесу мають заздалегідь бути ознайомлені з місцем розташування споруд фонду захисних споруд, а також правилами поведінки під час евакуації та укриття в захисних спорудах.

Інженер з охорони праці

Світлана РУБАН